

منابع مالی در انحصار بانک‌ها

عضو هیئت علمی پژوهشکده مطالعات اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد، درباره وضعیت بانکداری در استان و مشهد می گوید

گفت‌وگو

سیدحسین موسوی‌زاده روزنامه‌نگار

۸۵درصد بوده و این نسبت در خراسان رضوی ۶۷درصد برآورد شده است، بنابراین فاصله این شاخص عملکردی استان تا میانگین کشوری ۱۸درصد است. همین مسئله سبب شد تا شهرآرا در گزارشی با تیتُر «بازی بانک‌ها با پول خراسانی‌ها، این مسئله را بررسی کند. برای واکاوی بیشتر این مسئله با دکتر وحید ارشدی، عضو هیئت‌علمی پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم‌انسانی دانشگاه فردوسی مشهد و متخصص اقتصاد، گفت‌وگو کردیم و دلایل این مسئله را مورد بررسی قرار دادیم.

● گفته می‌شود که بانک‌ها منابع را جمع کرده و در بخش‌های غیرمولد سرمایه‌گذاری می‌کنند. چرا بانک‌ها به این سمت سوق می‌یابند؟

بانک به عنوان نهاد ی که تجميع کننده و تخصيص‌کننده منابع است، بايد آيينه‌بخش واقعی اقتصاد باشد. به عبارتی آنچه از نظام بانکی و نهادهایی مانند آن انتظار می‌رود، این است که بتوانند پشتوانه بخش واقعی اقتصاد شامل صنعت، کشاورزی، خدمات و شرکت‌های دانش‌بنیان باشند. اما یک موقع هست که می‌گویید، بانک نهادی است که نقش واسط و بین افرادی که منابع مالی دارند با نهاده‌ها و افرادی که نیاز مالی دارند، ایفا می‌کند. یک موقعیت دیگر هم هست که بانک نقش بنگاه اقتصادی را دارد که منابع را به‌سمتی می‌برد که منافع بانک بیشینه شود. در واقع نوع تخصیص به‌گونه‌ای است که کدام بخش‌ها می‌توانند بیشتر منفعت نظام بانکی را تأمین کنند. این الزاما به این معنی نیست که بانک تمام نیازهای جامعه را تأمین می‌کند، بلکه منابع را به‌سمتی می‌برد که بیشترین بازدهی را برای خودش داشته باشد.

این بحث زمانی شدت می‌گیرد که بانک از عمومی تبدیل به خصوصی شود. در این حالت بانک چون خصوصی است و می‌خواهد بنگاه‌داری کند، الزاما دیگر منابع را به سمت بخش‌های واقعی نمی‌برد به‌ویژه اگر وقتی بخش تولید بازدهی‌اش کم باشد، این مسئله پیش می‌آید که بانک چه دلیلی دارد که منابعش را به این سمت ببرد. اگر بازدهی بخش‌های غیرمولد بیشتر باشد، بانک‌ها تمایل پیدا می‌کنند که منابع را به این بخش‌ها ببرند. این مسئله سبب می‌شود تا بخش‌های غیرمولد‌مکنده منابع مالی باشند. این سبتر سبب می‌شود تا قواعد اسلامی در عمل مفهومی پیدا کند. درک من نسبت به وضعیت نظام بانکی موجود این است که اگر بانکداری اسلامی هم نداشته‌شیم، معلوم نبود که وضعیت بانکی ما بهتر بود.

● چگونه باید بانک‌ها را به‌سمتی ببریم که منابع را به سمت بخش واقعی سوق دهند؟

بانک‌ها وقتی می‌بینند که در جایی بازدهی ندارند، منابع را از آنجا خارج و به جایی می‌برند که بازدهی داشته باشد. این هنر سیستم اقتصادی است که بتواند نرخ بازدهی‌ها را به نفع بخش‌های واقعی اقتصاد تغییر دهد. باید هزینه‌های مبادله‌ای بخش واقعی اقتصاد و بخش‌های مولد کم شود و هم‌زمان حاشیه

سود فعالیت در این بخش‌ها افزایش باید. این مسئله سبب می‌شود تا منابع بانکی به‌سمت بخش‌های واقعی اقتصادی بیاید. چون بانک‌ها هم می‌گویند ما باید تضمین‌کننده پول‌هایی باشیم که مردم در بانک سپرده‌گذاری کرده‌اند و سود قانونی را باید به آن‌ها بپردازیم. وقتی سیستم بانکی نمی‌تواند نیازهای جامعه را به‌صورت متوازن تأمین کند، بخش‌های تولیدی و مولد دچار کمبود نقدینگی می‌شوند. در این‌زمان دولت می‌آید و تسهیلات تکلیفی را مشخص می‌کند. در اینجا نظام بانکی می‌آید و خلق پول می‌کند تا تسهیلات تکلیفی را بپردازد. این مسئله سبب ایجاد تورم در اقتصاد می‌شود. البته وظیفه بانک بوده که نیازهای جامعه را تأمین کند اما چون سیستم بانکی براساس نگاه‌داری بنا شده است، این مسئله سبب می‌شود تا منابع به‌سمت بخش‌های واقعی هدایت نشود. ● آیا رشد بانک‌های خصوصی روند ورود خروج منابع مالی از بخش مولد به بخش‌های غیرمولد را تشدید نکرده است؟

ما تعدد بانک‌های مختلف داریم و در سال‌های گذشته هم نهادهای مختلف که دچار مشکل مالی بوده‌اند، وارد حوزه بانکداری شده‌اند. این درحالی است که وظیفه ذاتی آن‌ها بانکداری نبوده است. این نهاده‌ها راحت‌ترین راه را برای جمع‌آوری و تخصیص منابع مالی، ایجاد بانک می‌دانسته‌اند برای همین وارد این حوزه شده‌اند. راه‌حل این است که باید به‌سمت بانکداری تخصصی برویم. هر بانکی کشتار در حوزه تخصصی مانند کشاورزی و صنعت وارد شود و حق ورود به حوزه دیگر را نداشته باشد. در حوزه قرض‌الحسنه هم باید بانک تخصصی ورود کند. البته باید مردم را در حوزه قرض‌الحسنه به‌قدری توانمند می‌کردیم که خودشان قرض‌الحسنه را توسعه دهند چرا که قرار نبوده بانک‌هایی که تجاری هستند وارد حوزه قرض‌الحسنه شوند. البته اکنون حوزه قرض‌الحسنه به‌نوعی تأمین‌کننده منافع بانک شده است چرا که پول مردم را در این حوزه می‌گیرند و در بخش دیگری تسهیلات می‌دهند.

از بانکداری اسلامی تا عدالت اقتصادی

به مناسبت روز بانکداری اسلامی به طور خلاصه به بررسی این موضوع در سامانه بانکی کشور پرداختیم

هاشمیان

بانکداری اسلامی، برای خودش در تقویم جمهوری اسلامی ایران یک روز دارد. دهم شهریور، یعنی همان روزی که در چهل سال قبل، قانون عملیات بانکی بدون ربا، به تأیید شورای نگهبان رسید، اینکه در این سال‌ها چقدر عملکرد بانک‌های ایران به حقیقت اسلامی بودن نزدیک بوده، همیشه جای بحث و گفت‌وگوی کارشناسان علوم اقتصادی و فقهی بوده است.

اگر متخصص این حوزه نباشید، شنیدن واژه اسلامی در کنار بانکداری اصلا چند سؤال را در ذهن ایجاد می‌کند، مثل اینکه بانکداری اسلامی چه تفاوتی با بانکداری متعارف دارد؟ آیا کشورهای دیگر از این سیستم استفاده می‌کنند؟ اگر یکی از هدف‌های اصلی ایجاد بانکداری اسلامی برپایی عدالت اقتصادی است، بانک‌های ایران تا چه اندازه در این راستا موفق بوده‌اند؟ ... این یادداشت کوتاه حاصل جمع‌آوری، خلاصه و ساده‌سازی تعدادی از مقالات منتشرشده به‌اضافه نظرات کارشناسان است.

اول ازهمه باید در نظر داشته باشید که بانکداری اسلامی در قانون ایران با عنوان عملیات بانکی بدون ربا آمده است. به گفته کارشناسان، بانکداری بدون ربا نسخه‌ای تقلیل‌یافته از الگوی کامل بانکداری اسلامی است. این بانکداری با

● و راه‌حل این مسئله؟

یکی از مهم‌ترین کارها تجميع بانک‌هاست تا براساس تخصص‌ها آن‌ها را تقسیم کنیم. این‌طوری بانکی که وظیفه کشاورزی دارد باید قراردادهای مختص به حوزه کشاورزی را انجام دهد و همین‌طور بانک‌های صنعت و معدن، بانک‌های خصوصی هم در این شرایط اگر می‌توانند به طور تخصصی نیازهای جامعه را برطرف کنند، می‌توانند مفید واقع شوند اما اگر این‌کار را نکنند، فعالیت آن‌ها با روح حاکم بر بانکداری اسلامی سازگاری ندارد.

● اکتای اقتصاد به بانک‌ها را چگونه می‌توان کاهش داد؟

باید بررسی شود که چرا باید تأمین همه منابع موردنیاز بخش مولد را به بخش بانکی گره بزنیم. چرا اقتصاد ایران بانک‌پایه شده است؟ همه کارها را به بانک‌ها گره زده‌ایم از این رو تأمین تمام نیازهای مالی را از بانک‌ها می‌خواهیم. این سبب شکل‌گیری بانک‌های قدرتمندی شده است که باید نیازهای مالی مختلف را پاسخ دهند. این مسئله سبب ایجاد انحصار منابع مالی توسط بانک‌ها شده است. این انحصار قدرتی به بانک‌ها می‌دهد که هر جور بخواهند با مخاطبشان برخورد کنند. نمی‌خواهم بگویم بانک همه‌اش تا به‌حال معضل بوده است، اما وقتی تناسبی بین منابع تخصیص داده شده و میزان اشتغال و تولید وجود ندارد و رشد تولید با رشد منابع نقدینگی برابر نیست این نشان می‌دهد که یک جای کار ایراد دارد. حس می‌کنید تولید ضعیف است اما نقدینگی حجمش بالاست. خیلی‌ها فکر می‌کنند که این رشد نقدینگی سبب ایجاد مشکلات در اقتصاد شده است، این در حالی است که اگر نقدینگی تبدیل به تولید می‌شد، دیگر مازاد نقدینگی نداشتیم و چه‌بسا اگر همه نقدینگی وارد بخش مولد می‌شد، با کمبود نقدینگی هم دچار می‌شدیم. اکنون تولیدکننده عطش پول دارد اما هم‌زمان رشد نقدینگی هم زیاد است. این نشان می‌دهد که نقدینگی وارد حوزه تولید نشده است.

دکتر ارشدی، اقتصاددان: همه کارها را به بانک‌ها گره زده‌ایم از این رو تأمین تمام نیازهای مالی را از بانک‌ها می‌خواهیم. این سبب شکل‌گیری بانک‌های قدرتمندی شده است که باید نیازهای مالی مختلف را پاسخ دهند. این مسئله سبب ایجاد انحصار منابع مالی توسط بانک‌ها شده است. این انحصار قدرتی به بانک‌ها می‌دهد که هر جور بخواهند با مخاطبشان برخورد کنند.

باید بانک تخصصی ورود کند. البته باید مردم را در حوزه قرض‌الحسنه به‌قدری توانمند می‌کردیم که خودشان قرض‌الحسنه را توسعه دهند چرا که قرار نبوده بانک‌هایی که تجاری هستند وارد حوزه قرض‌الحسنه شوند. البته اکنون حوزه قرض‌الحسنه به‌نوعی تأمین‌کننده منافع بانک شده است چرا که پول مردم را در این حوزه می‌گیرند و در بخش دیگری تسهیلات می‌دهند.

● در واقع باید نظام اقتصادی را از بانک‌محوری خارج کنیم تا مشکلات حل شود؟

برخی خلق پول توسط برخی بانک‌ها را عامل کاهش قدرت خرید مردم می‌دانند. خلق پولی که ناشی از بخش واقعی نبوده و از هیچ نقدینگی ایجاد می‌کنند. این‌ها می‌گویند این رفتار بانکی از نظر شرعی هم ایراد دارد، چون دارد از جیب مردم پول برمی‌دارد. باید نظام بانکی ما محدود شود و متناسب با نیازهای واقعی جامعه تقسیم‌بندی شود. از طرفی باید به‌واسطه مالیات بر عایدی سرمایه بازدهی بخش غیرواقعی را نزدیک به صفر کنیم. این حالت سبب می‌شود تا بانک‌ها راغب شوند نقدینگی را وارد بخش واقعی و مولد جامعه کنند.

این مسائل را گفتم تا تأکید کنم اصل بانکداری اسلامی این است که بخش‌های واقعی اقتصاد تقویت شوند. البته در این میان باید هزینه‌های بخش واقعی اقتصادی را کاهش دهیم. مثلا دیوان‌سالاری اداری را باید کاهش دهیم یا اگر مالیات این بخش‌ها زیاد است، بار مالیات زیاد را از بخش تولید برداریم.

خیلی وقت‌ها می‌خواهیم تمام مسائل اقتصادی را از طریق بانک‌ها حل کنیم. همه دولت‌ها می‌خواهند تورم را کاهش دهند، می‌آمدند و نرخ بهره بانکی را بالا می‌بردند تا مردم منابع مالی را به بانک‌ها بیاورند. این مسئله سبب می‌شد تا حجم نقدینگی کم شده و در نتیجه تقاضا در بازار کاهش یابد و در آخر تورم کم شود. اما این مسئله سبب می‌شود وقتی نرخ بهره را برای جذب منابع بالا می‌بریم، بانک‌هایی که منابع را جمع کرده و در حوزه‌هایی مانند طلا، ارز، سکه و زمین سرمایه‌گذاری می‌کنند، خودشان به رشد این بخش‌ها دامن بزنند. اگر هم سود بانکی را افزایش دهیم و وام به بخش مولد بدهیم، این مسئله سبب می‌شود تا هزینه تمام‌شده تولید بالا برود که این مسئله سبب رشد قیمت‌ها در بازار می‌شود. اگر می‌خواهیم تورم در اقتصاد ایران حل شود، باید فضای کسب‌وکار بهبود پیدا کند، هزینه‌های بخش مولد کاهش یابد. اما ما معمولاً راحت‌ترین کار را می‌کنیم و برای مهار تورم می‌رویم نرخ سود بانکی را افزایش می‌دهیم. این افزایش نرخ سود هم در کوتاه‌مدت شاید بتواند تورم را کاهش دهد اما در یک بازه پنج یا شش‌ساله خودش را در اقتصاد به‌صورت تشدید تورم نشان می‌دهد.

انگیزه سپرده‌گذار موردتأیید نبوده است.

به عبارت دیگر وضعیت عدالت در سیستم بانکداری کشور از منظر شاخص‌های توازن اجتماعی، فقرزدایی و استیفای حقوق طرفین روبه بهبود نیست. درباره این سه مؤلفه باید گفت، علاوه بر اینکه شاهد تقویت آن‌ها در این سال‌ها نبوده‌ایم، بلکه روند این سه بعد از عدالت در سیستم بانکی کشور رو به پسرفت نیز بوده است. بنابراین، با در نظر گرفتن روند نامطلوب سه مؤلفه عدالت، نمی‌توان نتیجه گرفت نظام بانکی کشور در تحقق معیار عدالت اقتصادی موفق عمل کرده است.

آن‌طور که می‌دانیم بانکداری اسلامی محدود به نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران نیست و در جای‌جای جهان شامل کشورهای اسلامی یا غیراسلامی همچون انگلستان، کانادا و چین سعی شده است به فراخور زمینه‌های اقتصادی و سیاسی موجود در آن سرزمین و انگیزه‌های مختلف همچون جذب پس‌اندازها و سرمایه‌های مسلمانان مقیم، از این نوع بانکداری استفاده شود. از جمله دلایل رغبت کشورها به این بانکداری مربوط به ویژگی خاص و برتر بانکداری اسلامی در پیوند بخش مالی به بخش واقعی اقتصاد می‌شود. پس می‌توان نتیجه گرفت در صورتی که به اهداف ایجاد بانکداری اسلامی در کشور نرسیده‌ایم، مشکل در اصل موضوع نیست، بلکه باید در نحوه قانون‌گذاری و اجرا تجدیدنظر شود.

خبر

برگزاری نمایشگاه پاییزه در مشهد

حسین زاده‌چند سالی است برپایی نمایشگاه‌های عرضه کالا در زمان‌های خاص از جمله آغاز سال تحصیلی جدید با عنوان «عرضه مستقیم کالا، برای فروش اقلام مصرفی و موردنیاز مردم در دستورکار دستگاه‌های متولی قرار دارد.

تخفیف‌های ویژه، تنوع محصولات، خرید آسان، قیمت مناسب و حذف واسطه‌ها از مقوله‌هایی است که به عنوان اهداف برپایی این نمایشگاه‌ها بیان می‌شود. معاون بازرگانی و توسعه تجارت سازمان صنعت، معدن و تجارت خراسان رضوی در گفت‌وگو با شهرآرا در این باره گفت: به‌تازگی پیشنهاد برگزاری نمایشگاه پاییزه به کمیته نمایشگاهی سازمان صمت استان خراسان رضوی ارائه شده است و این طرح پس از بررسی مورد موافقت تنظیم بازار مشهد قرار گرفت و مقرر شد این نمایشگاه در نیمه دوم شهریورماه برگزار شود.

علی غفوری مقدم بیان کرد: این نمایشگاه از ۱۹ تا ۲۶ شهریورماه در محل دائمی نمایشگاه بین‌المللی مشهد برگزار خواهد شد. نوشت‌افزار، کفش و پوشاک اولویت اول در این نمایشگاه بوده و اولویت دوم هم کالاهای اساسی و مواد غذایی مورد تقاضای مردم است. وی افزود، نرخ این کالاها با حاشیه سود مناسبی زیر قیمت بازار است و حضور بازرسان به منظور رسیدگی به تخلفات احتمالی هم در نمایشگاه حتمی است. وی درباره اهداف برگزاری این نمایشگاه افزود: عرضه مستقیم کالاهای مصرفی به شهروندان، حذف واسطه‌های فروش و ارائه مستقیم کالای ایرانی از اهداف برگزاری این نمایشگاه به شمار می‌رود.

خبر چین

تشدید نظارت بر دفاتر مسافرتی ویژه اربعین

ایرنا|مدیرکل تعزیرات حکومتی خراسان رضوی گفت: طرح تعزیراتی و نظارتی بر دفاتر مسافرتی ویژه اربعین با فعال شدن دو گشت سیار در مشهد، تقویت و تشدید شد. سیدمرتضی مدنی افزود: طرح نظارتی اربعین از ۲۷ مردادماه آغاز شد تا پایان شهریور ادامه دارد. وی اضافه کرد: گشت‌های نظارتی مشکوک را بازرسان تعزیرات حکومتی، اداره صنعت، معدن و تجارت، اصناف و رئیس گشت سیار تعزیرات حکومتی استان است و بازرسی‌ها به ویژه از دفاتر مسافرتی به‌طور مستمر ادامه دارد. مدنی ادامه داد: از ابتدای شروع طرح تاکنون ۲۲ واحد صنفی متخلف شناسایی و برای آن‌ها تشکیل پرونده شد که بخش اعظم آن‌ها مربوط به دفاتر مسافرتی و فروش بلیت است. مدیرکل تعزیرات حکومتی خراسان رضوی گفت: پس از پایان طرح نظارت اربعین، طرح نظارت بر مدارس به منظور جلوگیری از دریافت وجه اضافه از دانش‌آموزان و همچنین واحدهای صنفی مرتبط با مدارس نظیر نوشت‌افزارفروشی‌ها آغاز می‌شود.

برگز اری نمایشگاه آیتکس در مشهد

ایسنا| رئیس سازمان نظام صنفی رایانه‌ای خراسان رضوی درباره برگزاری نمایشگاه آیتکس مشهد اظهار کرد: کلان‌شهر مشهد یکی از قطب‌های مهم صنعت کامپیوتر در کشور بوده و امیدواریم شاهد استقبال خوبی از نمایشگاه ویژه فناوری اطلاعات و ارتباطات باشیم؛ زیرا نمایشگاه قبلی سال ۹۸ برگزار و طی این سال‌ها به دلیل همه‌گیری کرونا امکان برگزاری دوباره آن فراهم نبود. سیدحسن هاشمی افزود: «نمایشگاه آیتکس، فناوری اطلاعات، ارتباطات، هوش مصنوعی، موبایل، سخت‌افزار، نرم‌افزار، بلاکچین و شهرهوشمند از تاریخ ۱۰ تا ۱۲ آبان ماه ۱۴۰۲ در نمایشگاه بین‌المللی مشهد برگزار خواهد شد و طبق برنامه ریزی اولیه، ساعات بازدید از نمایشگاه از ۱۶ تا ۲۱ خواهد بود.

عدد خبر

۳۰۰ میلیارد ریال

ایرنا|مدیرکل راه‌آهن خراسان گفت: توسعه سکوهای ایستگاه راه‌آهن «شهیدمطهری» مشهدبا سرمایه‌گذاری ۳۰۰ میلیاردریال در راستای رونق صادرات ریلی از خراسان رضوی به آسیای مرکزی انجام شد. مصطفی نصیری ورگ‌در تشریح جایگاه ایستگاه راه‌آهن شهیدمطهری مشهد افزود: طی پنج ماه ابتدایی امسال ۴۰۲ هزار تن کالا از راه‌آهن خراسان و ایستگاه راه‌آهن بین‌المللی سرخس به کشورهای آسیای مرکزی صادر شد که در مقایسه با مدت مشابه پارسال ۱۲ درصد رشد داشته است. وی با بیان اینکه مقصد مهم این کالاهای صادراتی به ترتیب کشورهای ترکمنستان و ازبکستان بوده است، گفت: سیمان و مصالح ساختمانی عمده‌ترین کالاهای صادراتی است.

۲۰ میلیون دلار

ایسنا| معاون برنامه ریزی و توسعه سازمان مدیریت و برنامه ریزی خراسان رضوی با اشاره به اهداف برنامه توسعه دانش‌بنیان استان گفت: در این برنامه هدف گذاری شده است که تا ۱۴۰۵، ۱۴ تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان در استان به ۱۰۰۰ شرکت، صادرات محصولات دانش‌بنیان به ۲۰ میلیون دلار، افزایش جذب سرمایه و رشد متوسط فروش شرکت‌ها به ۱۰۰۰ و ۵۰۰۰ میلیاردریال افزایش پیدا کند. احمدنجم‌ناری مقدم‌اظهار کرد: بر اساس اطلاعات آماری امور اقتصاد کلان سازمان برنامه‌وبودجه کشور و مرکز آمار ایران، عملکرد رشد اقتصادی استان برحسب گروه‌های اقتصادی در سال ۱۴۰۱ نسبت به ارقام مشابه کشوری از وضعیت بهتری برخوردار بوده است.

۹۲۰۰۰۰ نفر

فارس|بانک مرکزی اعلام کرد: ۹۲۰ هزار نفر از زائران اربعین حسینی ارز موردنیاز خود را از طریق شش بانک عامل تهیه کرده‌اند. مطابق اعلام بانک مرکزی فروش مجازی ارز اربعین از طریق پیام‌رسان «بله» و شبکه اجتماعی «روپیکا» نیز انجام می‌شود. بر اساس آمارهای دریافتی ۱۹۰۰ شعبه شش بانک عامل تجارت، ملی، سپه، صادرات، پارسیان و پست‌بانک در عرضه ارز اربعین فعال هستند.

مفقودی
سند مالکیت خودرو سواری سایپا کوئیک سفید
رنگ به شماره موتور H157768979 و شماره
شناسی HAPX212AAAN145505 و شماره پلاک ۱۲
ایران ۲۱۰۸۸۹۶ به نام مهد آذریکا مفقود و از
درجه اعتبار ساقط می باشد.

شهر

شنبه
۹ شهریور ۱۴۰۲
۱۴ شهریور ۱۴۴۵
شماره ۲۰۲۶

۵۹

اقتصاد

اقتصاد

اقتصاد

اقتصاد

اقتصاد